

М. С. ЦАРЬОВ, канд. екон. наук, доц.

О. Л. ПРИМАЧЕНКО, асист.

(Київський національний економічний університет)

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 346–348

Головним і пріоритетним напрямком вдосконалення організації і ведення бухгалтерського обліку вважається впровадження комп'ютерних технологій і систем. Концепція побудови сучасних універсальних систем обліку, таких як "1С: Підприємство", "Галактика", загалом відповідає методології бухгалтерського обліку, його функціям і завданням. Проте не всі види обліку, не за всіма галузями виробництва та бізнесової діяльності однаковою мірою повно і ефективно можна реалізувати за типовими конфігураціями універсальних систем. До таких трудомістких і специфічних ділянок в обліку належить управлінський облік у сільськогосподарських підприємствах, зокрема калькуляція собівартості продукції в цій галузі. Загалом універсальні системи обліку орієнтовані на підприємства оптової торгівлі, оптові бази і склади, підприємства переробної і харчової промисловостей з незначною кількістю видів продукції, де витрати на виробництво нормовані і становлять постійний раціон, а також з іншими специфічними особливостями.

Для сільськогосподарських підприємств поряд з повільним просуванням сучасних інформаційних технологій характерна багатогалузевість виробництв з великим асортиментом видів продукції, робіт та послуг, що зумовлює велику кількість і різноманітність об'єктів калькуляції. Певним чинником, що ускладнює впровадження універсальних систем обліку для калькуляції продукції в сільськогосподарській галузі, є суттєва відмінність методики, послідовності та періодичності калькуляції продукції в цій галузі від інших. По-перше, калькуляція продукції, робіт і послуг усіх галузей сільськогосподарського виробництва у зв'язку з річним циклом виробництва базової галузі — рослинництва, що технологічно і економічно по-

в'язано з усіма іншими галузями, здійснюється в кінці календарного року. По-друге, оскільки на сільськогосподарських підприємствах значна частина продукції і робіт однієї галузі споживається у виробничому процесі інших, постає необхідність проведення калькуляційних розрахунків із суворим дотриманням відповідної послідовності. Калькуляція продукції, робіт і послуг на підприємствах сільського господарства здійснюється в такій послідовності: допоміжні виробництва, виконані роботи сільськогосподарською технікою, розподіл загальновиробничих витрат, рослинництво, тваринництво, підсобні промислові виробництва.

Ураховуючи такий стан і специфічні особливості та передумови сучасного етапу становлення інформаційних технологій в обліку, більш реальним і більш можливим для розв'язання завдань управлінського обліку в сільськогосподарському підприємстві буде створення автономної комп'ютерної системи калькулювання собівартості продукції, робіт і послуг.

На кафедрі обліку і аудиту в сільському господарстві КНЕУ розроблено і випробувано один з можливих варіантів комп'ютерної технології калькуляції собівартості продукції на базі широковідомого і популярного серед користувачів офісного середовища СУБД ACCESS. В основу комп'ютерної технології цього варіанта покладено принципи і методи калькуляції, регламентовані Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Система складається з окремих модулів певного вигляду або групи однорідних і однотипних за технологією виробництв продукції в розрізі галузей сільськогосподарського підприємства. До таких модулів у

послідовності розв'язання завдань щодо калькуляції собівартості продукції належать: допоміжні виробництва, роботи і послуги сільгосптехніки, організація виробництва, рослинництво, тваринництво, підсобні (промислові) виробництва. За такою структурою і послідовністю побудовано діалогову систему опрацювання калькуляційних завдань.

Інформаційно-програмна модель системи з кожного калькуляційного об'єкта складається з характерних для СУБД ACCESS елементів (див. рисунок).

Елемент "Таблиці" містить інформацію з окремих фізичних файлів:

1. *Об'єкт калькуляції* — склад і перелік калькуляційних об'єктів.

2. *Продукція* — найменування видів продукції, робіт і послуг.

3. *Операції* — довідник типових бухгалтерських проведення (кореспонденцій рахунків) руху одержаної продукції, виконаних робіт і наданих послуг.

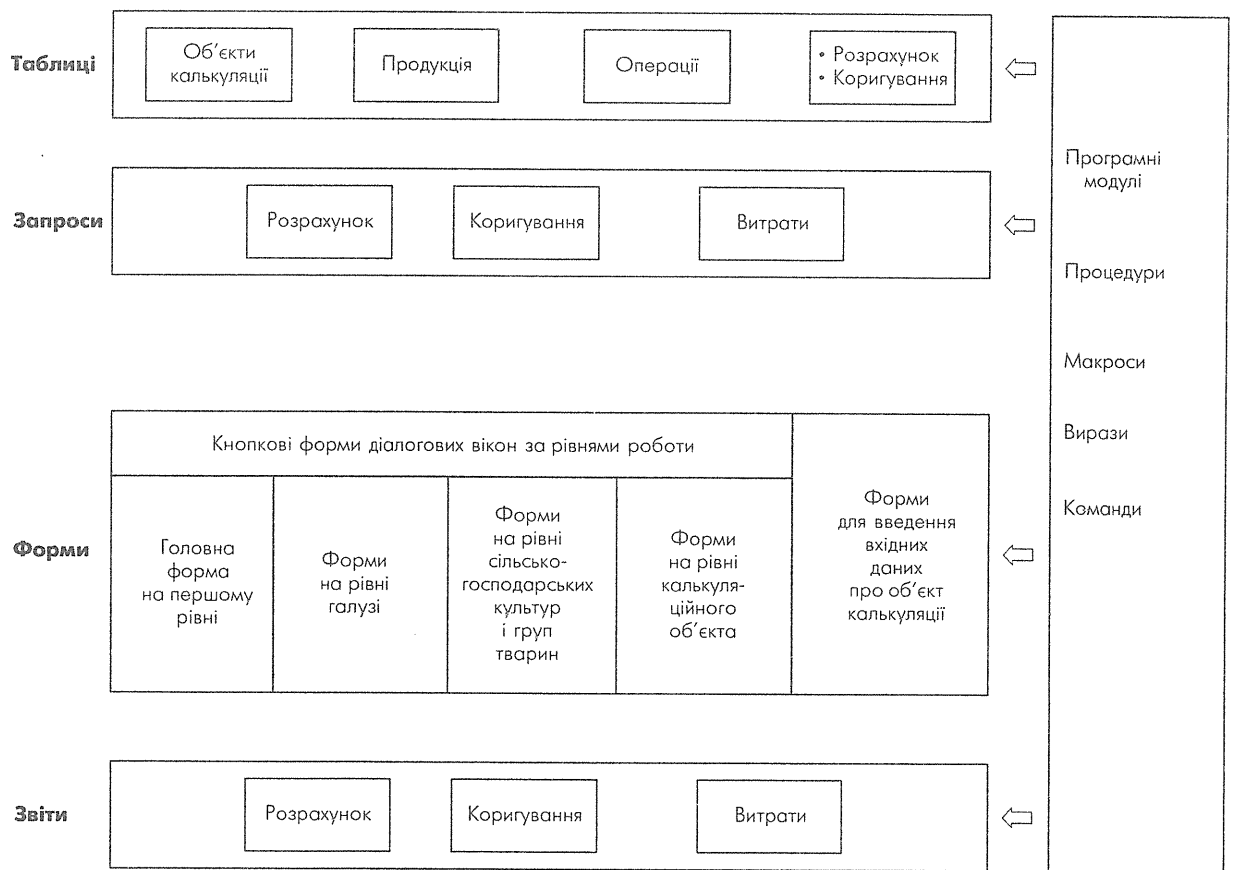
4. *Розрахунок* — фізичний файл даних для розрахунку калькуляції і калькуляційних різниць.

5. *Коригування* — фізичний файл даних за кожним об'єктом калькуляції про операції руху продукції і коригування за ними до фактичної собівартості.

Елемент "Запроси" — це логічні файли з описом структурної побудови, формування і групування даних фізичних файлів елемента "Таблиці" у масиви інформації за певними ознаками для подальшого використання в діалогових формах при заповненні тих же фізичних файлів, здійснення розрахунків і формування звітних результатів у вигляді калькуляційних листів.

Елемент "Форми" у системі калькулювання має вигляд окремих форм діалогового вікна для потапного пересування системою і виконання певних операцій з введення вхідних даних, огляду і друкування калькуляційних таблиць. Так, на першому етапі форма головного "меню" подана у вигляді діалогової кнопкової форми для зручності вибирання об'єкта калькуляції у відповідній послідовності.

Аналогічно побудовано й інші діалогові кнопкові форми пересування рівнями (етапами) сис-

Інформаційно-програмна модель системи калькуляції собівартості продукції

Розрахунок фактичної собівартості і калькуляційних різниць

Показник	Кількість, ц	Сума, грн.
1. Фактичні витрати на зерно		37647,00
2. Кількість зерна у зерновідходах	46,8	
3. Кількість зерна, що калькулюється	7706,8	
4. Фактична собівартість 1 ц зерна		4,88
5. Фактична собівартість 1 ц зерновідходів		2,93
6. Калькуляційна різниця 1 ц зерна		-0,12
7. Калькуляційна різниця 1 ц зерновідходів		0,51

Коригування планової собівартості продукції озимої пшениці до фактичної

Продукція	Назва операції	Кількість, ц	Сума, грн.	Дебет	Кредит
Зерно	1. Реалізовано стороннім організаціям	2000	-230,20	901	27
	2. На переробку	3000	-345,30	233	27
	3. На посів	1895	-218,11	231	27
	4. Залишок на складі	765	-88,05	27	27
	Разом по продукції	7660,00	-881,67		
Зерновідходи	5. На годівлю худоби	68	34,74	232	27
	6. Залишок на складі	10	5,11	27	27
	Разом по продукції	78,00	39,85		
	<i>Разом</i>	7738	-841,82		

теми. На останньому етапі при виході на конкретний об'єкт калькуляції розгортається діалогове вікно з переліком операцій (робіт) з розрахунку калькуляції собівартості продукції, а саме:

- введення вхідних даних за витратами і виходом продукції;
- введення операцій руху продукції;
- огляд розрахованих калькуляційних таблиць;
- друкування розрахованих калькуляційних таблиць.

Перелічені операції здійснюються у зручному діалоговому режимі.

Елемент "Звіти" у системі калькулювання — це окремі логічні файли формування, побудови і розрахунку звітних (результатних) калькуляційних таблиць на основі файлів елементів "Таблиці" і "Запроси". Так, за об'єктом "Озима пшениця" формують такі звіти:

1. Розрахунок фактичної собівартості та калькуляційних різниць.
2. Коригування планової собівартості продукції — озимої пшениці — до фактичної.
3. Фактичні витрати і вихід продукції.

Управління елементами системи калькулювання собівартості продукції здійснюється і підтримується програмними модулями, процедурами, макросами, виразами та командами.

Запропонована комп'ютерна технологія, безумовно, не вирішить всіх проблем управлінського обліку і не претендує на досконалість, проте є реальним засобом автоматизації процесу калькулювання собівартості продукції, робіт і послуг у сільськогосподарських підприємствах на етапі переходу до нових сучасних інформаційних технологій.

Література

1. *Інструкція* щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291.
2. *Методичні рекомендації* з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств.
3. *План рахунків* бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.
4. П/С/БО 16 "Витрати".